

הערות בהל' שבת

בשו"ע או"ח סי' ש"א נפסק מת שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה מניח עליו ככר או חינוק ואם אין לו ככר או חינוק יהפכנו ממטה למטה, ומקורו מהגמ' בשבת דף מ"ג ע"ב.

הגרעק"א בהגהותיו מקשה דכאן משמע דהדין דכופהו ממטה למטה הוא רק צדיעצד כשאין לו ככר וחינוק וקשה דהמג"א צסי' זה כתב דככר או חינוק לאו דוקא אלא ה"ה שאר כלי שמלאכתו להיתר שמוחר לטלטלו וא"כ לפי דבריו ה"ה דמותר לכפות ממטה למטה לכתחילה ולמה אמרו רק צדיעצד כשאין לו ככר או חינוק.

אמנם לכאורה יש להצין דברי המג"א, דהרי גם דבר שמלאכתו להיתר אסור לטלטל שלא לצורך כלל כי אם מחמה ללל וכדו' וא"כ הכא כשמטלטל הכלי לצורך המת הרי אינו לצורך הכלי כי אם לצורך המת וא"כ מיקרי שלא לצורך ואסור לטלטלו באופן כזה, ואף אי נימא דכלי ניטל אף שלא לצורך דבר הניטל היינו באופן שמשמש עכ"פ בענין שמשמשו בכך ואף דהוי לצורך דבר שאינו ניטל כגון שרונה לכסות במכסה איזה דבר שאינו נוטל א"כ הרי עושה באותו כלי השתמשות שדרכו בכך והוא גם שימוש של היתר משא"כ לצורך המת אף דהוי דבר שמלאכתו להיתר מ"מ הרי אין תשמישו עשוי לכך וגם הוי לצורך דבר שאינו נוטל מנ"ל דמותר בכה"ג, והרי הכלי עצמו אסור לטלטלו דהוי שלא לצורך וכן המת עצמו הוי דבר שאינו ניטל וא"כ היאך צהצטרף שניהם יחד יהא מותר בטלטול.

ובשלמא ככר או חינוק שמוחר לטלטלם אף שלא לצורך כלל שפיר מותר לטלטלם לצורך המת אבל שאר כלי שמלאכתו להיתר מנ"ל.

אלא דהמג"א צסי' ש"א ס"ק ט"ו מביא מקור לדבריו מהגמ' בשבת סוף פרק

נוטל (דף קמ"ב ע"ב). ^{אוצר החכמה} אצ"י מנח כפא אחיפי [מניח תרוד על העומרים לטלטלן אגב תרוד] רבא מנח סכינא אבר יונה, ע"כ, ומזה מוכח דככר או חינוק לאו דוקא אלא ה"ה כל דבר שמלאכתו להיתר.

ובאמת צהא דאמרו דכלי שמלאכתו להיתר מותר לטלטל רק לצורך מחמה ללל

וכדו' היינו דוקא צדברים שאין תשמישן חדיר אבל צדברים שתשמישן חדיר כגון כוסות וקערות הוי כאוכלין ומותר אף שלא לצורך כלל. וכן אימא צר"ן צפרק כל הכלים על הא דאמרו בגמ' שם (דף קכ"ג ע"ב) צראשונה היו אומרים שלשה כלים נוטלין בשבת וכו' התירו וחזרו והתירו וחזרו והתירו עד שאמרו כל הכלים נוטלין בשבת חוץ מן מסר הגדול ויחד של מחרישה, ע"כ וצהא צראשונה היו אומרים ג' כלים נוטלין בשבת פירש"י דהיינו אותם כלים שתשמישן חדיר וכתב הר"ן דהא דהתירו וחזרו והתירו כלי שמלאכתו להיתר לצורך מחמה ללל היינו דוקא אותם כלים שגזרו עליהם צימי נחמיה צן חכליא אותם התירו לצורך אבל אותם שלא היו צכלל האיסור כלל כגון הכלים שתשמישן חדיר ודאי שנשארו צהיתרן הראשון ומותרין אף שלא לצורך כלל.

ובזה אפשר ליישב קו' הגרעק"א הנ"ל דהרי המג"א הביא מקור לדבריו דה"ה שאר

כלים מותר מהא דפרק נוטל ושם מיירי
באותם כלי שמשמשין חדיר ומותרים אף שלא
לצורך כלל כסכין וחרוד, וי"ל דדוקא בכלים
כגון אלו שניטלין אף שלא לצורך כלל אמר
המג"א דהוי ככר או תינוק ולא שאר כלים
שמלאכתן להיתר, וא"ש.

בסימין שיה סעיף ז' כתב הרמ"א ואם
קצץ פירות מן המחוצר לחולה בשבת
אפי' היה חולה מצעוד יום אסור לצריא בשבת
משום שגדל והולך בשבת ויש בו משום מוקצה.
וכתב המג"א עי' בתוס' ז"ק דף י"ט דמה
שגדל בטל צרוב ועסי' ש"ך ס"ז והיינו דאע"ג
דהוי דבר שיש לו מחירין בטל צרוב כיון
דהאיסור לא עמד לעולם בפג"ע וזכה"ג ל"א
דאינו בטל משום שיש לו מחירין אלא בטל
צרוב ולפי"ז ליחא לדינא דרמ"א וכן כתב גם
הגר"א שם.

והנה מקור דברי הרמ"א הוא מדברי הב"י
בשם האורחות חיים אמנם שם יש
שינוי לשון וז"ל הב"י כתוב בא"ח הקולץ פרי
שלא נגמר ציטולו לחולה בשבת אסור לצריא
משום מוקצה ואפי' חלה מצעו"י שאין הכנה
במחוצר ציו"א בזה שהוא גדל והולך עכ"ל,
והרמ"א לא העתיק שדוקא בפרי שלא נגמר
ציטולו, וכן בטעם האיסור כתב הרמ"א שהוא
משום שגדל והולך בשבת וצ"י כתב שאין
הכנה במחוצר אשר כפי הנראה הוא טעם
אחר.

ואפ"ל דאיחא במס' שבת (מ"ג ע"א)
כופין את הסל לפני האפרוחים
כדי שיעלו וירדו א"ר אבהו צעודן עליו כל
צין השמשות מיגו דאיתקצאי לצין השמשות

איתקצאי לכולי יומא והקשו התוס' (ד"ה
צעודן) תימה הא כיון דצידו להפריחם למטה
הוי גמרו צידי אדם ולית לן למימר מיגו
דאיתקצאי לצין השמשות וי"ל דהכא רצונו
היה שיעלו האפרוחין על הסל שלכך כפאו
והרי שעה אחת הקצה אותו לצרכן ומיגו
דאיתקצאי לצין השמשות איתקצאי לכולי יומא.

ולפי"ז י"ל דהרי במחוצר מודה ר"ש דאית
ציה מוקצה דכיון דלא תלשם הוי
כדחיה צידים אלא היכא דיש לו חולה הרי
אינו מוכח דחיה צידים והא דלא תלשו היינו
משום דיכול לעשותו בשבת וא"כ לפי"ז פרי
שנגמר ציטולו הרי יכול לתלשו מתי שירצה
כיון דיש לו חולה ואף שגדל והולך מ"מ בטל
צרוב משא"כ כשלא נגמר ציטולו הרי צרובו
שעדיין ישאר על העץ כדי שיגמר ציטולו וע"ז
כתב הא"ח דאפי' חלה מצעו"י אסור שאין
הכנה במחוצר ציו"א בזה והיינו כיון דהא"ח
מיירי בפרי שלא נגמר ציטולו וא"כ צרובו
שעדיין ישארו על העץ ובאופן שצרובו הוא
דוחה הוי מוקצה וכפי שכתבו התוס' גבי
כופין סל לפני האפרוחים וכיון שכן הוי מוקצה
אבל אה"נ בפרי שנגמר ציטולו לא מיקרי
דחיה צידים ומותר, כן נראה ליישב קו'
המג"א להלכה ולא למעשה.

דברי חיזוק והתעוררות
במס' אבות פ"ו תנן רבי מאיר אומר כל
העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים
הרבה ולא עוד אלא וכו', וקשה מהו הלשון
לשמה ולמה לא לשמו ועוד קשה למה דוקא
ע"י עסק התורה לשמה זוכה לכל זה ולא
בשאר מצות שמקיימם לשמה, גם מה שייכות
כל הדברים האלו שמנה התנא לעסק התורה.